

Etik och återförandefrågan - ett arkeologiskt perspektiv

Carl-Gösta Ojala

**Institutionen för arkeologi och antik historia
Uppsala universitet**

carl-gosta.ojala@arkeologi.uu.se

2010-03-25

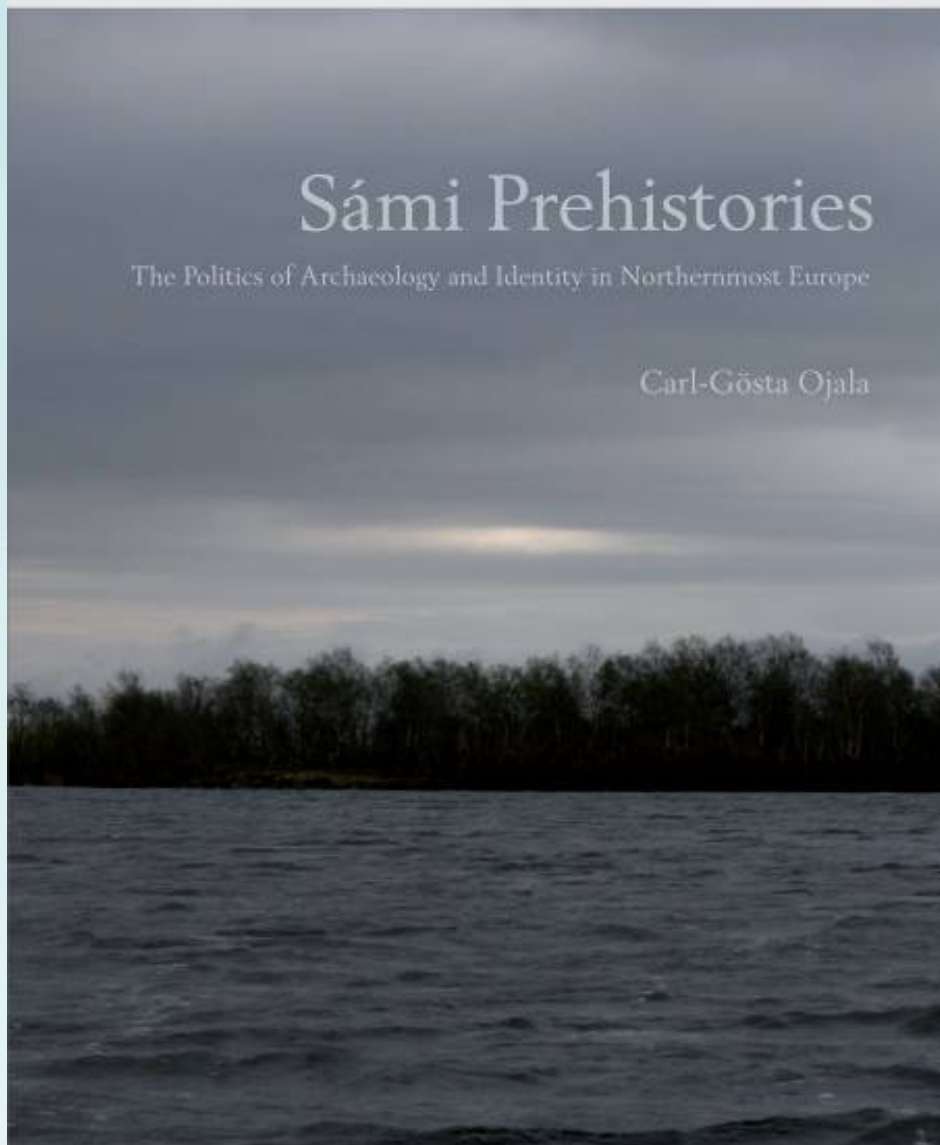

UPPSALA
UNIVERSITET

Sámi Prehistories

The Politics of Archaeology and Identity in Northernmost Europe

Carl-Gösta Ojala

Avhandling: "Sámi Prehistories – the politics of archaeology and identity in northernmost Europe"

- Forskningshistoriskt perspektiv
 - Samisk förhistoria, samisk arkeologi
 - Samernas ursprung, sydsamisk arkeologi
- Nutidsorienterat perspektiv
 - Identitetsskapande, kulturavsvärvaltning
 - Repatriering, återbegravning, arkeologisk etik
- Nordiska länderna och Ryssland/Sovjetunionen

Arkeologi och återförande

- Krav på större självbestämmande
 - Kontroll över kulturarvsförvaltningen
 - Repatriering av kulturella, symboliska objekt
 - Återbegravning av mänskliga kvarlevor
 - Även immateriellt kulturarv, symboler, språk
 - Rätten till sin historia
-
- Utmaningar, men även möjligheter till utveckling av arkeologin, museer och kulturarvsförvaltningen

Krav från Sametinget i Sverige

Sametinget beslutar

- att kräva en fullständig identifiering av allt samiskt skelettmaterial i samtliga statliga samlingar. Det framstår med klar tydlighet att museer och institutioner i regeringsuppdraget i en del fall inte tagit med det samiska skelettmaterialet i Sverige, som t.ex. Statens historiska museer,
- att Sametinget kräver en kartläggning av hur museer och institutioner tillskansat sig materialet, alltså huruvida det skett genom öppning av gravar eller på annat sätt,
- att Sametinget kräver en repatriering- återföring av de samiska mänskliga kvarlevorna. Om det inte går att identifiera skelettdelarna (de avlidnas identitet) bör Sametinget arbeta för en återföring och en värdig återbegravning i ursprungsområdena för de samiska mänskliga kvarlevorna.

Rounala

Från Wiklund 1916

Arkeologisk etik?

Den arkeologiska forskningsprocessen

- Etiska överväganden under hela forskningsprocessen, från planering via utförande till publicering av resultat
- Deltagande metodik, samarbete, dialog
- Lokalbefolkning; lokal kunskap
- Informerat samtycke
- Hänsyn, respekt, förståelse
- Relation till ev. informanter
- Guidning, förmedling, museiutställningar

ETHICAL ISSUES IN ARCHAEOLOGY

EDITED BY
Larry J. Zimmerman
Karen D. Vitelli
Julie Hollowell-Zimmer

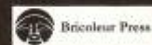

Swedish
ARCHAEOLOGISTS
on

ETHICS

Edited by
Håkan Karlsson

THE ETHICS OF ARCHAEOLOGY

PHILOSOPHICAL PERSPECTIVES ON
ARCHAEOLOGICAL PRACTICE

EDITED BY
CHRIS SCARDE AND
GEOFFREY SCARDE

CAMBRIDGE

Etiska koder, principer och regler

World Archaeological Congress (WAC):

Vermillion Accord

First Code of Ethics

Rules for Archaeologists

Vermillion Accord, 1989

- 1. Respect for the mortal remains of the dead shall be accorded to all, irrespective of origin, race, religion, nationality, custom and tradition.
- 2. Respect for the wishes of the dead concerning disposition shall be accorded whenever possible, reasonable and lawful, when they are known or can be reasonably inferred.
- 3. Respect for the wishes of the local community and of relatives or guardians of the dead shall be accorded whenever possible, reasonable and lawful.
- 4. Respect for the scientific research value of skeletal, mummified and other human remains (including fossil hominids) shall be accorded when such value is demonstrated to exist.
- 5. Agreement on the disposition of fossil, skeletal, mummified and other remains shall be reached by negotiation on the basis of mutual respect for the legitimate concerns of communities for the proper disposition of their ancestors, as well as the legitimate concerns of science and education.
- 6. The express recognition that the concerns of various ethnic groups, as well as those of science are legitimate and to be respected, will permit acceptable agreements to be reached and honored.

”First code of ethics” – World Archaeological Congress

3. To acknowledge the special importance of indigenous ancestral human remains, and sites containing and/or associated with such remains, to indigenous peoples.
4. To acknowledge that the important relationship between indigenous peoples and their cultural heritage exists irrespective of legal ownership.
5. To acknowledge that the indigenous cultural heritage rightfully belongs to the indigenous descendants of that heritage.
6. To acknowledge and recognise indigenous methodologies for interpreting, curating, managing and protecting indigenous cultural heritage.
7. To establish equitable partnerships and relationships between Members and indigenous peoples whose cultural heritage is being investigated.
8. To seek, whenever possible, representation of indigenous peoples in agencies funding or authorising research to be certain their view is considered as critically important in setting research standards, questions, priorities and goals.

”Rules for archaeologists” – WAC

1. Prior to conducting any investigation and/or examination, Members shall with rigorous endeavour seek to define the indigenous peoples whose cultural heritage is the subject of investigation.
2. Members shall negotiate with and obtain the informed consent of representatives authorised by the indigenous peoples whose cultural heritage is the subject of investigation.
3. Members shall ensure that the authorised representatives of the indigenous peoples whose culture is being investigated are kept informed during all stages of the investigation.
4. Members shall ensure that the results of their work are presented with deference and respect to the identified indigenous peoples.
5. Members shall not interfere with and/or remove human remains of indigenous peoples without the express consent of those concerned.
6. Members shall not interfere with and/or remove artefacts or objects of special cultural significance, as defined by associated indigenous peoples, without their express consent.

Svenska arkeologiska samfundets principer för god arkeologisk praxis

1.8. Vid genomförande av arkeologiska projekt skall arkeologer, när så är möjligt och i enlighet med ingångna kontrakt, ta hänsyn till de ekologiska och sociala konsekvenserna av undersökningen, i synnerhet för den lokala befolkningen och/eller ursprungsbefolkningen.

1.9. Forskning som berör ett lands ursprungsbefolkning kräver särskilt omtanke. Man bör samverka med den lokala befolkningen och/eller ursprungsbefolkningen i planeringen och genomförandet av projekt och erbjuda meningsfulla erfarenheter samt utbildning i arkeologi. Arkeologer bör aktivt arbeta för att utveckla lokal, regional och nationell expertis inom arkeologi.

ICOM:s etiska regler för museer

2.5. Material som är kulturellt känsligt

Samlingar av mänskliga kvarlevor och material av religiös betydelse bör förvärvas bara om de kan förvaras säkert och tas om hand respektfullt. Detta måste då ske på ett sätt som överensstämmer dels med yrkesmässiga normer, dels med de intressen och trosföreställningar som finns hos medlemmar av det samhälle eller de etniska eller religiösa grupper där föremålen har sitt ursprung, i den mån detta är känt.

4.3. Att visa känsligt material

Mänskliga kvarlevor och material av religiös betydelse måste visas på ett sådant sätt att det överensstämmer med professionella normer, och i medvetande om de intressen och trosuppfattningar som finns bland de samhällsmedlemmar, etniska och religiösa grupper som föremålen kommer från, i den mån dessa uppfattningar är kända. De måste presenteras med stor takt och respekt för de känslor av mänsklig värdighet som alla folkslag delar.

ICOM:s etiska regler för museer

6.2. Återföring av kulturföremål

Museerna bör vara beredda att påbörja samtal för återföring av kulturföremål till ett ursprungsland eller ursprungsfolk. Detta arbete bör företas på ett opartiskt sätt och baseras på vetenskapliga, professionella och humanitära principer liksom på relevant lokal, nationell och internationell lagstiftning. Detta är att föredra framför åtgärder på politisk eller regeringsnivå.

6.5. Samtida samfund

Om ett museums verksamhet involverar ett samtida samfund eller dess kulturarv bör förvärv göras bara om de är baserade på välunderrättat och ömsesidigt samtycke, och utan otillbörligt utnyttjande av ägaren eller informanterna. I centrum bör stå respekten för önskemålen hos de samfund som berörs.

Etiska koder, riktlinjer och principer – kritiska aspekter

- Hur tillämpa i praktiken?
- Vad betyder det? Hur ska det tolkas?
- Varje situation i verkligheten – unik
- Olika åsikter, värderingar i samma grupp
- Vem får bestämma?

- Inga enkla lösningar, behov av ständig diskussion och reflektion
- Politik? Att ta ställning?

FN:s urfolksdeklaration 2007

Artikel 11:

1. Indigenous peoples have the right to practise and revitalize their cultural traditions and customs. This includes the right to maintain, protect and develop the past, present and future manifestations of their cultures, such as archaeological and historical sites, artefacts, designs, ceremonies, technologies and visual and performing arts and literature.

Artikel 12:

1. Indigenous peoples have the right to manifest, practice, develop and teach their spiritual and religious traditions, customs and ceremonies; the right to maintain, protect, and have access in privacy to their religious and cultural sites; the rights to the use and control of their ceremonial objects; and the right to the repatriation of their human remains.

2. States shall seek to enable the access and/or repatriation of ceremonial objects and human remains in their possession through fair, transparent and effective mechanisms developed in conjunction with indigenous peoples concerned.

Jämföra erfarenheter från andra länder

Undervisning, universitetsutbildning

Öppna upp arkeologin för marginaliserade och tidigare tystade röster och erfarenheter

Dialog, möten, nya perspektiv

Mötesplatser, resurser

Tack för uppmärksamheten...